

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2020, sp. zn. 5 Tdo 1000/2022, ECLI:CZ:NS:2022:5.TDO.1000.2022.1

Číslo: 20/2023

Právní věta:

Věřitel, který po vzniku účinků zahájení insolvenčního řízení podle § 109 odst. 4 insolvenčního zákona jako pronajímatel zadržel věci nájemce podle § 2234 o. z., nemá právo na uspokojení své pohledávky z výtěžku zpeněžení zadržené věci [§ 109 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona]. Byla-li přesto jeho pohledávka přednostně uspokojena na úkor jiných věřitelů ve výši odpovídající hodnotě věci, která je předmětem zadržovacího práva, může jít o zvýhodnění věřitele ve smyslu § 223 odst. 1 tr. zákoníku.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.11.2020

Spisová značka: 5 Tdo 1000/2022

Číslo rozhodnutí: 20

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Zvýhodnění (zvýhodňování) věřitele

Předpisy: § 223 odst. 1 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Dotčená rozhodnutí:

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. [5 Tdo 1482/2016](#), uveřejněné pod číslem 33/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. [5 Tdo 66/2016](#), uveřejněné pod číslem 51/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2016, sp. zn. [5 Tdo 93/2016](#), uveřejněné pod číslem 20/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2015, sp. zn. [5 Tdo 799/2015](#), uveřejněné pod číslem 39/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. [5 Tdo 1624/2011](#), uveřejněné pod číslem 45/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. [5 Tdo 383/2010](#), uveřejněné pod číslem 17/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2006, sp. zn. [5 Tdo 1154/2006](#), uveřejněné pod číslem 57/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2004, sp. zn. [8 Tdo 242/2004](#), uveřejněné pod číslem 6/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 4. 10. 2001, sp. zn. [4 To 751/2001](#), uveřejněné pod číslem 10/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. [29 NSCR 16/2011](#), uveřejněné pod číslem 54/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2021, sen. zn. [29 ICdo 9/2019](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2019, sen. zn. [29 ICdo 13/2018](#)

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného M. H., podané proti rozsudku Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 5. 4. 2022, sp. zn. 6 To 3/2022, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené Okresního soudu v Kroměříži pod sp. zn. 9 T 16/2021.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Kroměříži ze dne 7. 10. 2021, sp. zn. 9 T 16/2021, byl obviněný M. H. uznán vinným přečinem zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „tr. zákoník“), za nějž mu byl podle § 223 odst. 1, § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1, 2, 3 tr. zákoníku uložen peněžitý trest ve výměře 100 denních sazeb po 500 Kč, tedy v celkové výměře 50 000 Kč. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byli poškození uvedení ve výroku rozhodnutí odkázáni se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Uvedeného trestného činu se obviněný podle rozsudku soudu prvního stupně (zjednodušeně uvedeno) dopustil jako jediný jednatel obchodní společnosti P. J., M. H. IČ: XY, se sídlem XY, okres XY (dále jen „P. J.“), tím, že upřednostnil některé ze svých věřitelů na úkor ostatních. Učinil tak poté, co dne 7. 4. 2018 sám podal na obchodní společnost P. J. jako dlužníka insolvenční návrh u Krajského soudu v Brně. Byl si tak vědom, že se uvedená obchodní společnost nachází v úpadku z důvodu její insolvence (platební neschopnosti). Věděl také, že tato obchodní společnost měla nejméně 72 věřitelů, vůči kterým měla k datu podání insolvenčního návrhu závazky v celkové výši 83 377 018,44 Kč, které byly po splatnosti po dobu delší 30 dnů a které nebyla schopna hradit. Obviněný pak v rozporu se zásadami poměrného a rovnoměrného uspokojení věřitelů, uhradil jednomu z věřitelů, a to obchodní společnosti T., IČ: XY, sídlem XY č. p. XY (dále jen „T.“), jejímž byl také jednatelem, částku ve výši 340 000 Kč k úhradě faktur za dlužné nájemné za 1. a 2. čtvrtletí toho roku. Obviněný takto jednal, aby personálně propojeného věřitele zvýhodnil oproti ostatním věřitelům uvedeným ve výroku rozsudku soudu prvního stupně, vůči kterým měla obchodní společnost P. J. pohledávky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, které nebyla schopna plnit. Celková výše všech uvedených pohledávek k datu úhrady pohledávky obchodní společnosti T. činila 94 713 033,34 Kč. Uhrazená pohledávka této obchodní společnosti tak představovala jen 0,3577 % z celkové výše všech pohledávek včetně pohledávky společnosti T. Podle zásad poměrného a rovnoměrného rozdělení jí z

částky 340 000 Kč, kterou měla společnost P. J. dne 2. 7. 2018 k dispozici, mohla být vyplacena jen částka 1 216,16 Kč, a úhradou částky vyšší o 338 783,84 Kč byla neoprávněně zvýhodněna. Tímto jednáním obviněný M. H. způsobil ostatním věřitelům škodu v celkové výši 338 783,84 Kč.

3. Proti rozsudku soudu prvního stupně podali obviněný a poškození H. V., J. S. a poškozená obchodní společnost A. Ž., a. s., odvolání, o nichž rozhodl Krajský soud v Brně - pobočka ve Zlíně rozsudkem ze dne 5. 4. 2022, sp. zn. 6 To 3/2022, následovně. Odvolací soud pod bodem I. výroku z podnětu odvolání poškozených podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř., napadený rozsudek zrušil ve výroku o náhradě škody ohledně poškozených H. V., J. S. a A. Ž., a. s., znovu sám podle § 259 odst. 2, 3 a 4 tr. ř. za užití § 228 odst. 1 tr. ř. a § 229 odst. 2 tr. ř. rozhodl. Odvolání obviněného pod bodem II. výroku podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání obviněného M. H.

4. Obviněný podal proti uvedenému rozsudku Krajského soudu v Brně - pobočky ve Zlíně prostřednictvím svého obhájce dovolání z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř., neboť rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů, jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech a ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Dále namítl, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku a jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

5. Oběma rozsudkům soudů nižších stupňů obviněný vytýkal, že se opomněly vypořádat s jeho obhajobou a jím navrženými důkazy, učinily nesprávné právní posouzení, nevypořádaly se se skutečnostmi, které vylučovaly škodu u domnělých poškozených věřitelů. Podle jeho názoru je rozsudek soudu prvního soudu nepřezkoumatelný a odvolací soud učinil zjištění, která neměla oporu v provedeném dokazování. Rozhodná skutková zjištění soudů nižších stupňů, která byla určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů a rozhodnutí soudů nižších stupňů spočívají na nesprávném právním posouzení.

6. Obviněný nezpochybňoval, že za dlužníka obchodní společnost P. J. (dále též jen „dlužník“) uhradil jednomu z věřitelů, obchodní společnosti T., v níž byl též jednatelem (dále též jen „zvýhodněný věřitel“), částku 340 000 Kč k úhradě 2 faktur za dlužné nájemné, ačkoli si byl vědom úpadku dlužníka z důvodu jeho insolvence, jakož i toho, že dlužník měl nejméně 72 věřitelů se závazky po splatnosti dobu delší 30 dnů v celkové výši 83 377 018,44 Kč. Obviněný však odmítl, že by tak jednal proto, aby personálně propojeného věřitele zvýhodnil oproti ostatním věřitelům. Nebylo totiž vůbec zjištěno, že ostatní věřitelé nebyť jeho jednání by byli uspokojeni ve vyšším rozsahu (v částce uvedené v rozsudku), tedy že jednáním obviněného jim vznikla škoda spočívající v tom, že nedošlo k (částečnému) uspokojení jejich pohledávek. Soudy nižších stupňů se spokojily s úvahou, že obviněný provedením plateb ve prospěch jednoho věřitele nutně poškodil věřitele ostatní. Taková zjednodušená úvaha však nemůže obstát. Soudy nižších stupňů se totiž odmítly zabývat tím, nakolik by ostatní věřitelé byli skutečně uspokojeni.

7. Obviněný uplatňoval verzi, že ostatní věřitelé by v tvrzeném rozsahu uspokojeni nebyli a naopak jejich uspokojení by bylo ještě nižší, pokud by obviněný nejednal způsobem kladeným mu za vinu. Soudy nižších stupňů se touto obhajobou obviněného odmítly zabývat. Přitom zvýhodněný věřitel pronajímal dlužníkovi areál, v němž měl dlužník umístěn movitý majetek v hodnotě převyšující výši předmětných plateb, tedy 340 000 Kč, přičemž zvýhodněný věřitel by v případě neuhrazení nájemného mohl k uspokojení všech svých pohledávek využít zadržovacího práva k movitému majetku nájemce umístěnému v předmětu nájmu podle § 2234 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“), přičemž toto právo vzniká přímo ze zákona.

Využití tohoto zákonného předkupního práva ze strany pronajímatele bylo prokázáno důkazy a výslechem svědka V. N. a samotného obviněného. Věřitel tak měl právo na přednostní uspokojení z výtěžku z prodeje těchto věcí.

8. Pokud by tedy zvýhodněný věřitel uplatnil své pohledávky jako pohledávky zajištěné zadržovacím právem, tj. právem přednostního uspokojení, inkasoval by veškerý výtěžek z prodeje zadržovaného movitého majetku dlužníka, jehož výše násobně převyšovala platbu ve výši 340 000 Kč. Pokud by tedy dlužník neprovedl úhradu dvou plateb, zvýhodněný věřitel by své pohledávky na nájemném uplatnil v rámci insolvenčního řízení jako pohledávky zajištěné, a tedy by (namísto nezajištěných věřitelů - poškozených) inkasoval veškerý výtěžek z prodeje movitého majetku dlužníka, který by převyšoval částku 340 000 Kč. V konečném důsledku by tak došlo ke zhoršení rozsahu uspokojení pohledávek ostatních věřitelů, neboť ti by sice participovali na částce 340 000 Kč, kterou by obviněný ponechal na účtu dlužníka (a neuhradil by jí částečně závazek na nájemném), ale naopak by již neměli žádný podíl na výtěžku z prodeje movitého majetku dlužníka (jejich pohledávky by tak z něj nebyly uspokojovány). Bylo tedy nepochybné, že jeho postupem byli ostatní věřitelé naopak zvýhodněni a nevznikla jim žádná škoda.

9. Soudy nižších stupňů tuto obhajobu obviněného zcela pominuly. Obhajobou obviněného se nijak nezabýval soud prvního stupně, odvolací soud přijal jiná skutková zjištění než soud prvního stupně, aniž by tak mohl učinit, když relevantní důkazy pro svá zjištění neopakoval (§ 259 odst. 3 tr. ř.). Tím byl naplněn dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

10. Odvolací soud zcela pominul tvrzení, že pohledávku na nezaplaceném nájemném přihlásil do insolvenčního řízení jako nezajištěnou právě z toho důvodu, že sporovaným právním jednáním došlo k její částečné úhradě. Obviněný tedy svým rozhodnutím fakticky docílil vyšší možnosti uspokojení pohledávek věřitelů, než kdyby toto rozhodnutí neučinil - pohledávku na nájemném by (částečně) neuspokojil, ale následně by ji přihlásil jako zajištěnou. Obviněný v daný okamžik preferoval okamžité částečné uspokojení požadavků majitele (společníka) obchodní společnosti T. oproti dlouhodobému čekání na (vyšší) prostředky z výtěžku prodeje zajištěného majetku. Odmítl také zjištění odvolacího soudu, podle kterého z výpovědi svědka J. K. vyplynulo, že obchodní společnost H. byla zřízena pouze za účelem nákupu společnosti T. Takové nové zjištění odvolacího soudu bylo nejen v rozporu s důkazy, které byly provedeny před odvolacím soudem, ale i s důkazy provedenými před soudem prvního stupně, zejména pak s výslechem svědka J. K., který výslovně uvedl, že obchodní společnost H. založil on sám, a to za účelem koupě obchodní společnosti T. Rozhodně se tak, pokud jde o založení této obchodní společnosti, nejednalo o postup obviněného, ale o postup tohoto zájemce o koupi obchodní společnosti T. Tento postup neměl nic společného s tím, že následně, po založení společnosti H. a koupi obchodního podílu v obchodní společnosti T. došlo k částečnému uspokojení pohledávek na nájemném. Tímto extrémním rozporem mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními odvolacího soudu bylo porušeno právo obviněného na spravedlivý proces.

11. Soudy nižších stupňů se vůbec nezabývaly otázkou dalšího osudu užívání areálu obchodní společnosti T. a dopady na movitý majetek dlužníka v něm umístěný, pokud by k provedení plateb za nájemné nedošlo. Jak bylo zjištěno, dlužník měl vysoký dluh na nájemném, a tedy pronajímatel zastoupen obviněným byl oprávněn nájem ukončit a movité věci dlužníka ze svého areálu nuceně odstranit. V důsledku takového postupu by tak vznikla na majetku dlužníka nepochybně značná škoda v rozsahu převyšujícím sporovanou částku 340 000 Kč. Opět se jednalo o postup obviněného, kterým nejenže nedošlo k poškození věřitelů dlužníka, ale naopak tato škoda byla snížena, tj. majetková újma, která věřitelům vznikla v důsledku uspokojení pohledávky zvýhodněného dlužníka, byla mnohem nižší než škoda reálně hrozící ze zamýšleného, a právně dovoleného, plánu pronajímatele.

12. Kromě toho se soudy nižších stupňů nevypořádaly s jeho obranou v podobě uplatnění principu subsidiarity trestní represe a ultima ratio. Spory o částku 340 000 Kč jsou totiž předmětem incidenčního sporu v rámci insolvenčního řízení.

13. Obviněný proto na závěr navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu a vrátil mu věc k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Vyjádření k dovolání obviněného

14. Dovolání obviněného bylo zasláno k vyjádření nejvyššímu státnímu zástupci, který se k němu vyjádřil prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství.

15. K podanému dovolání nejprve uvedl, že v něm uplatněná argumentace je pouhým opakováním obhajoby obviněného z řízení před soudem prvního stupně a jde i o tytéž výhrady, které již obviněný uplatnil ve svém řádném opravném prostředku. Především je na podkladě obsahu odůvodnění napadeného rozhodnutí odvolacího soudu možno jednoznačně odmítnout tvrzení dovolatele, že soudy nižších stupňů jeho obhajobu zcela pominuly nebo že by se jí vůbec nezabývaly.

16. Státní zástupce odmítl, že by rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, byla ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů. Nejde o takový zjevný rozpor, pokud soudy vyhodnotí některé důkazy (výpověď obviněného, vyrozumění o zadržovacím právu) odlišně od představ obviněného.

17. Nelze přisvědčit ani námitkám proti hmotněprávnímu posouzení skutku. Dovolatel v podstatě tvrdil, že ke skutku, který byl popsán v odsuzujícím rozsudku soudu prvního stupně, sice došlo, nezpochybnil, že za běžných okolností tento skutek vykazuje znaky předmětného přečinu, oponoval ale zcela hypotetickou verzí skutkového děje v tomto duchu – protože se skutek stal, nestalo se něco jiného, co sice nenastalo, ale jistě by nastalo, kdyby obviněný nejednal způsobem vykazujícím znaky trestného činu.

18. Obviněný jednající za dlužníka svými dvěma dispozicemi s majetkem dlužníka (finančními prostředky), který byl krom pohledávky zvýhodněného věřitele plně použitelný rovněž k uspokojení pohledávek znevýhodněných věřitelů, naplnil všechny zákonné znaky přečinu zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1 tr. zákoníku. Jako jednatel obchodní společnosti, který věděl o tom, že se obchodní společnost nachází v úpadku, učinil právní úkon spočívající v úhradě pohledávek jen jednoho z více věřitelů této obchodní společnosti, která byla v rozporu se zásadou poměrného a rovnoměrného vypořádání jednotlivých věřitelů.

19. Z hlediska subjektivní stránky bylo rozhodující, že obviněný si při přednostním uspokojení pohledávky věřitele obchodní společnosti T. platbou v penězích v době úpadku dlužníka musel být podle jemu dostupných okolností vědom toho, že jeho jednání může mít za následek znevýhodnění zbylých věřitelů a vznik škody na jejich straně v podobě neuspokojení části jejich pohledávek v poměrné výši k upřednostněné pohledávce, přičemž pro případ, že tento následek způsobí, s tím byl srozuměn.

20. Ze shora uvedených důvodů proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné. Zároveň vyslovil souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání i pro případ jiných rozhodnutí.

21. Vyjádření nejvyššího státního zástupce bylo zasláno k případné replice obviněnému, který tohoto práva do konání neveřejného zasedání nevyužil.

IV.

Posouzení přípustnosti a důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

22. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označeným dovolacím důvodům.

23. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů v § 265b odst. 1 písm. a) až m) tr. ř., resp. v § 265b odst. 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele takovému důvodu také svým obsahem odpovídaly.

24. Obviněný M. H. uplatnil dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř. Obecně lze uvést, že dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Tento dovolací důvod je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění sice potvrzují spáchání určitého trestného činu, ale soudy nižších stupňů přesto dospěly k závěru, že nejde o trestný čin, ačkoli byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

25. V tomto duchu a naznačeném směru musí být vykládán také nově formulovaný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který byl do trestního řádu doplněn jeho novelizací provedenou zákonem č. 220/2021 Sb. s účinností od 1. 1. 2022. Šlo především o reakci na rozvinutou judikaturu zejména Ústavního soudu, který dlouhodobě judikuje, že ani Nejvyšší soud nestojí mimo soustavu obecných soudů a že je tudíž též povolán k ochraně základních práv a svobod, takže nemůže ponechat bez povšimnutí zásah do těchto práv v rámci procesu dokazování. Určitou výjimku ze shora rozvedeného přístupu založeného na tom, že Nejvyšší soud zásadně nepřezkoumává proces dokazování a na jeho základě učiněná skutková zjištění, tvoří jen případ tvrzení a prokázání tzv. zjevného (extrémního) nesouladu mezi učiněnými skutkovými zjištěními a obsahem provedených důkazů, z nichž jsou skutková zjištění vyvozována, pokud zároveň učiní dovolatel tento nesoulad předmětem dovolání [nyní podle nově formulovaného § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.]. Jde především o případy týkající se pro rozhodnutí významných (tj. rozhodných) skutkových okolností, které jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, pokud konkrétní skutkové zjištění nevyplývá z žádného provedeného důkazu, pokud se výsledek dokazování jeví jako naprosto nespravedlivý a věcně neudržitelný, neboť skutková zjištění, o něž se opírají vydaná rozhodnutí, jsou ve zjevném (tj. extrémním) nesouladu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných (tj. absolutně neúčinných) důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně

provedeny navrhované podstatné důkazy (případ důkazů opomenutých), což lze hodnotit jako porušení základních zásad ovládajících trestní řízení, jako jsou zásada volného hodnocení důkazů, zásada vyhledávací a presumpce nevinny. Taková existence zjevného (extrémního) nesouladu by mohla naplňovat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a odůvodnit mimořádný zásah do skutkových zjištění, která ale jinak (obecně) v řízení o dovolání nejsou předmětem přezkumné činnosti Nejvyššího soudu, a to ani po uvedeném doplnění trestního řádu o nově formulovaný dovolací důvod. Tento extrémní nesoulad ale není založen jen tím, že z různých verzí skutkového děje se soudy nižších stupňů přiklonily k verzi uvedené v obžalobě, pokud svůj postup přesvědčivě zdůvodnily (viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2014, sp. zn. [III. ÚS 888/14](#)). Tvzení nedostatků skutkových zjištění, která nelze oddělovat od nesprávné právní kvalifikace, samo o sobě nezakládá důvod pro zásah dovolacího soudu, jak uznal i Ústavní soud ve stanovisku ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#).

26. Nejvyšší soud dále obecně připomíná, že dovolací soud zpravidla odmítne jako zjevně neopodstatněné dovolání založené na námitkách, které dovolatel uplatnil již v předchozí fázi řízení a soudy nižších stupňů se s nimi v dostatečné míře a správně vypořádaly (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), publikované pod č. T 408. ve svazku 17 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2002).

b) K vlastním dovolacím námitkám obviněného

27. Nejvyšší soud předně zjistil, že prakticky veškeré námitky deklarované v dovolání obviněný uplatnil již v předcházejících stádiích trestního řízení v rámci své obhajoby, byly tak součástí jeho argumentace před soudem prvního i druhého stupně. Oba soudy nižších stupňů se s nimi také vypořádaly, takže na odůvodnění jejich rozhodnutí lze odkázat a dále nad tento rámeček pouze drobně doplnit.

28. Obviněný M. H. svými námitkami brojil především proti skutkovým zjištěním soudu prvního stupně a v dovolání předkládal vlastní verzi skutkového děje, kterou žádal právně posoudit, což jsou námitky zásadně neodpovídající dovolacím důvodům, jak bylo uvedeno shora. Obviněný současně s tím namítal existenci tzv. extrémního rozporu mezi obsahem důkazů vyplývajících z provedených důkazních prostředků na straně jedné a na základě jejich vyhodnocení dovozeným skutkovým stavem a jeho právním posouzením na straně druhé. Existence takového zjevného (extrémního) rozporu by mohla být důvodem pro zásah dovolacího soudu, ovšem v daném případě žádný takový rozpor zjištěn nebyl. Obviněný v této spojitosti rozhodnutím soudů nižších stupňů vytýkal, že jejich rozhodná skutková zjištění vycházela pouze z jedné skupiny důkazů podporujících tvrzení uvedená v obžalobě, zatímco pomíjely či nedostatečně zohledňovaly další důkazy vyvracející tvrzení o tom, že nechtěl zvýhodnit personálně propojeného věřitele oproti ostatním věřitelům. Ovšem již z toho vyplývá, že o rozpor, ba dokonce zjevný, jít nemůže, protože takový rozpor ve smyslu judikatury Ústavního soudu není dán, přikloní-li se soudy k jedné skupině důkazů podporujících obžalobu, zatímco zavrhnou druhou skupinu důkazů podporujících obhajobu (pokud ovšem sdělí důvody, proč tak učinily, takže jejich postup nevykazuje prvky libovůle). Vlastně převážná část dovolání obviněného je koncipována jako polemika se skutkovými závěry soudů nižších stupňů, obviněný předestíral vlastní verzi skutkového děje, kterou žádal právně posoudit. Nejvyšší soud ovšem není další (třetí) soudní instancí s plnohodnotným přezkumem závěrů soudů nižších stupňů, takto jeho role a postavení v trestním řízení nebylo koncipováno, na tom nic nezměnilo ani doplnění nového dovolacího důvodu uvedeného v nynějším § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jak bylo rozvedeno shora.

29. Nejvyšší soud na shora vymezený okruh námitek obviněných ohledně skutkového stavu, rozsahu dokazování, použitelnosti jednotlivých důkazů a případně dalších ryze procesních výhrad nahlížel ve světle judikatury Ústavního soudu, přitom nezjistil ani porušení základních práv obviněného, a to ani práva na spravedlivý proces, jak namítal obviněný. Dovolací soud přitom interpretoval a aplikoval

uvedené podmínky připuštění zmíněných dovolacích námitek tak, aby dodržel maximy práva na spravedlivý proces vymezené Úmluvou a Listinou, a v neposlední řadě též judikaturou Ústavního soudu [srov. zejména stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#), vyhlášené jako sdělení Ústavního soudu pod č. 40/2014 Sb., uveřejněné pod st. č. 38/14 ve svazku č. 72 na str. 599 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu]. Právě z těchto uvedených hledisek se tedy Nejvyšší soud zabýval naplněním dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a některými skutkovými otázkami a hodnocením důkazů soudy nižších stupňů ve vztahu k právnímu posouzení jednání obviněných. V té souvislosti považuje Nejvyšší soud za nutné zdůraznit, že i Ústavní soud výslovně ve svém stanovisku konstatoval, že jeho názor, „... podle kterého nelze nesprávné skutkové zjištění striktně oddělovat od nesprávné právní kvalifikace ... však neznamená, že by Nejvyšší soud v každém případě, kdy dovolání obsahuje argumentaci ve vztahu ke skutkovým zjištěním, musel považovat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2021) za *prima facie* naplněný. ... Je totiž jediným oprávněným orgánem, kterému v tomto stadiu přísluší posuzovat naplnění konkrétního dovolacího důvodu (viz § 54 rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci J. a ostatní proti České republice ze dne 13. 10. 2011, č. stížnosti 12579/06, 19007/10 a 34812/10), a toto posouzení je závaznou podmínkou pro případné podání ústavní stížnosti (ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu)“ [srov. bod 23. shora označeného stanoviska pléna Ústavního soudu]. V daném případě dovolací soud takový nesoulad, natožpak extrémní, mezi důkazy vyplývajícími z provedených důkazních prostředků a na jejich základě dovozeným skutkovým stavem neshledal. Soudy nižších stupňů se věcí řádně zabývaly, provedly v potřebném rozsahu dostatečné dokazování, aby na jeho základě učinily skutkové závěry, které našly odraz v tzv. skutkové větě odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně, resp. i následně v rozsudku soudu druhého stupně, jakož i v použité právní kvalifikaci.

30. Je možno konstatovat, že obviněný souhlasil se stěžejními skutkovými závěry soudů nižších stupňů nezbytnými pro vyvození jeho trestní odpovědnosti. Nezpochyboval své postavení jednatele ve dvou obchodních společnostech, jednak dlužníka, který byl v úpadku, jednak zvýhodněného věřitele, který dlužníku pronajímal své nemovitosti. Obviněný nezpochyboval, že by pronajímátemi – zvýhodněnému věřiteli zaplatil coby jednatel dlužníka částku 340 000 Kč a ostatním věřitelům nezaplatil niče. Spor byl veden o to, zda uvedená částka představuje škodu či nikoli (viz k tomu níže).

c) K přečinu zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1 tr. zákoníku

31. Za námitky podřaditelné pod uplatněný dovolací důvod lze s notnou mírou benevolence označit výhrady obviněného týkající se nesprávného posouzení přečinu zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1 tr. zákoníku, šlo-li o námitky zpochybňující naplnění znaku zmaření uspokojení věřitelů, resp. způsobení jim škody na jejich majetku. Znovu je však třeba připomenout, že je třeba vycházet ze skutkových závěrů soudů nižších stupňů a nikoli z verze předestřené obviněným v dovolání.

32. Nejvyšší soud v obecné rovině připomíná, že trestného činu zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo jako dlužník, který je v úpadku, zmaří, byť i jen částečně, uspokojení svého věřitele zvýhodněním jiného věřitele, a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou. Znak objektivní stránky této skutkové podstaty trestného činu spočívající ve „zvýhodnění jiného věřitele“ je naplněn tehdy, jestliže pachatel jako dlužník, který je v úpadku, poskytne zvýhodněnému věřiteli takové plnění, které neodpovídá zásadě poměrného a rovnoměrného uspokojení všech věřitelů a jehož by dosáhl v konkursu [viz zejména § 1 písm. a), § 5 písm. a), § 244 a § 306 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů, dále ve zkratce jen „IZ“], a to na úkor ostatních věřitelů téhož dlužníka (viz rozhodnutí pod č. [6/2005-I](#). Sb. rozh. tr.). Podstata trestného činu zde tedy spočívá v tom, že zvýhodněný věřitel sice dostal od dlužníka plnění, na které by jinak měl právní nárok, avšak v důsledku úpadku dlužníka došlo plným nebo vyšším uspokojením pohledávky konkrétního (zvýhodněného) věřitele k poškození ostatních

věřitelů tohoto dlužníka. Postavení dlužníka splňuje i pachatel – fyzická osoba jednající za právnickou osobu, která sama je dlužníkem (tzv. institut jednání za jiného podle § 114 odst. 2 tr. zákoníku).

33. Pokud jde o subjektivní stránku posuzovaného trestného činu, předpokladem trestní odpovědnosti za jeho spáchání je úmyslné zavinění pachatele, který jako dlužník, jenž je v úpadku (resp. fyzická osoba jednající za takového dlužníka ve smyslu § 114 odst. 2 tr. zákoníku), zcela nebo částečně zmaří uspokojení pohledávky svého věřitele zvýhodněním jiného věřitele, ač si z okolností musel být vědom toho, že jeho jednání může mít takový následek, a buď ho chtěl způsobit, anebo alespoň pro případ, že jej způsobí, s tím byl srozuměn. Z hlediska zavinění se i u přečinu podle § 223 odst. 1 tr. zákoníku vyžaduje úmysl (§ 15 tr. zákoníku). Pachatel jako dlužník tedy musí jednat se záměrem vyhnout se poměrnému uspokojení ostatních věřitelů a chce tím alespoň částečně zmařit uspokojení jejich pohledávek, případně si je vědom, že jeho jednání může mít takový následek, a pro případ, že jej způsobí, je s tím srozuměn (srov. rozhodnutí č. [10/2003](#) Sb. rozh. tr.). Na existenci úmyslu lze usuzovat jen ze všech okolností, za nichž dlužník, který je v úpadku, přednostně uspokojil jednoho z více svých věřitelů. O srozumění pachatele může svědčit jeho konkrétní jednání, např. pokud jednal s vědomím existence četných dluhů, své neschopnosti hradit je apod.

34. Z obsahu předloženého spisu vyplynulo, že námitky týkající se nedostatečného naplnění subjektivní stránky tohoto trestného činu uplatňoval obviněný v průběhu celého trestního řízení, zejména v jeho podaném odvolání, ačkoliv se námitkami naplnění subjektivní stránky náležitě soudy nižších stupňů zabývaly a zcela správně dospěly k závěru o zavinění obviněného ve formě přímého úmyslu [§ 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku]. V případě obviněného M. H. bylo totiž prokázáno, že obě obchodní společnosti byly personálně propojeny osobou obviněného. Obviněný si byl velmi dobře vědom, že obchodní společnost P. J. byla v platební neschopnosti a v úpadku, a věděl, že měla nejméně 72 věřitelů, vůči kterým měla závazky, které nebyla schopna uhradit. Přesto obviněný přednostně uhradil pohledávky pouze jednoho věřitele na úkor jiných, když uhradil obchodní společnosti T. faktury za dlužné nájemné za 1. a 2. čtvrtletí v celkové výši 340 000 Kč. Obviněný věděl a byl srozuměn s tím, že zvýhodnil personálně propojeného věřitele oproti ostatním věřitelům. Tímto jednáním způsobil ostatním věřitelům škodu v celkové výši 338 783,84 Kč, tedy škodu nikoli malou.

35. Jako nedůvodná se s ohledem na výše uvedené skutkové závěry soudů nižších stupňů jeví též námitka, že obviněný nechtěl zvýhodnit personálně propojeného věřitele oproti ostatním věřitelům a že pokud by k jeho jednání nedošlo, věřitelé by v tvrzeném rozsahu nebyli uspokojeni a jejich uspokojení by bylo naopak dokonce nižší. Je zjevné, že jde o obranu vymyšlenou v průběhu trestního řízení, která vůbec neodpovídá jednání obviněného v době činu kladeného mu za vinu. Nejvyšší soud připomíná, že obviněný o uhrazení pohledávky obchodní společnosti T. rozhodl v době, kdy vůči obchodní společnosti P. J. probíhalo insolvenční řízení. Jak správně uvedl odvolací soud (viz bod 9. na str. 5 odůvodnění jeho rozsudku), obviněný platbu provedl v době, kdy si byl vědom, že obchodní společnost P. J. byla v úpadku, když dne 7. 4. 2018 sám podal insolvenční návrh. Odvolací soud správně upozornil, že nájemné bylo doposud splatné ročně a v roce 2018 se jej náhle rozhodl obviněný uhradit po čtvrtletí. Odvolací soud dále konstatoval, že dlužník obchodní společnost P. J. ukončila v dubnu 2018 provoz podniku a uhrazená pohledávka nebyla pohledávkou přednostní, neboť majetek dlužníka nebyl bezprostředně ohrožen. Toho všeho si musel být obviněný jakožto osoba personálně ovládající obě obchodní společnosti velmi dobře vědom. Obchodní společnost T. si mohla zaplacené nájemné přihlásit jako svoji pohledávku v insolvenčním řízení stejně jako nájemné za předchozí roky. Navíc ani v přihlášených pohledávkách neoznačila své pohledávky za zajištěné (byť jejím jednatelem byl obviněný). Obviněný tak zcela úmyslně upřednostnil obchodní společnost T., ke které měl přímé vazby, na úkor ostatních věřitelů.

36. Nelze ani přisvědčit jeho opakované námitce, že by obchodní společnosti T. jako věřiteli z titulu dlužného nájemného vzniklo ze zákona zadržovací právo k movitému majetku nájemce umístěnému v

předmětu nájmu.

37. Nejvyšší soud v obecné rovině připomíná, že podle § 2234 o. z. má pronajímatel právo na úhradu pohledávky vůči nájemci zadržet movité věci, které má nájemce na věci nebo v ní.

38. Ve spojitosti s úpadkem nájemce a zadržovacím právem pronajímatele je však třeba upozornit na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu. Konkrétně je třeba odkázat na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2019, sen. zn. [29 ICdo 13/2018](#), podle nějž věřiteli, který zadrží dlužníkovu věc ve smyslu § 1396 odst. 2 o. z. po zahájení insolvenčního řízení v době, kdy trvají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení uvedené v § 109 odst. 1 písm. b) IZ, nevznikne v insolvenčním řízení právo na uspokojení z takového zajištění. Tento závěr Nejvyšší soud zopakoval v usnesení 28. 1. 2021, sen. zn. [29 ICdo 9/2019](#).

39. Nejvyšší soud tím navázal na své starší rozhodnutí, a sice usnesení ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. [29 NSČR 16/2011](#), uveřejněném pod č. 54/2012 Sb. rozh. obč. (ústavní stížnost proti tomuto usnesení byla Ústavním soudem odmítnuta usnesením ze dne 22. 3. 2012, sp. zn. [III. ÚS 721/12](#)). Nejvyšší soud v tomto posledně uvedeném rozhodnutí uzavřel, že na základě soudcovského zástavního práva na nemovitostech, které vzniklo (právní mocí soudního rozhodnutí o jeho zřízení) poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, aniž šlo o případ uvedený v § 41 IZ, nenabývá věřitel právo na uspokojení pohledávky z takového zajištění bez zřetele k tomu, zda návrh na zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech podal před zahájením insolvenčního řízení nebo v jeho průběhu. Nabylo-li rozhodnutí soudu o nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech náležejících do majetkové podstaty dlužníka právní moci poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, stává se právo věřitele na uspokojení z takového zajištění neúčinným od prohlášení konkursu na majetek dlužníka (srov. § 248 odst. 2 IZ). Soudcovské zástavní právo na nemovitostech, které vzniklo (právní mocí soudního rozhodnutí) poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, na základě návrhu na jeho zřízení podaného před zahájením insolvenčního řízení, je na tom stejně jako jiné způsoby zajištění pohledávky, jejichž vznik nebyl dovršen k okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení. Např. při zřízení zástavního práva k nemovitostem na základě zástavní smlouvy (představující tzv. *titulus adquirendi*) uzavřené před tím, než nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, rovněž nevznikne věřiteli právo na uspokojení z tohoto zajištění v insolvenčním řízení, bude-li vklad zástavního práva k nemovitostem rozhodnutím katastrálního úřadu povolen (byť s účinky ke dni podání návrhu na vklad, jenž může předcházet okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení) a stanovený *modus adquirendi* ve smyslu § 157 odst. 1 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, završen až poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení. Ke vztahu § 109 odst. 1 písm. b) a c) a § 248 odst. 2 IZ lze v této souvislosti doplnit, že první z označených ustanovení pouze nedovoluje „nabytí“ a „uplatnění“ zajištění v insolvenčním řízení, kdežto (pozdější) prohlášení konkursu na majetek dlužníka činí takto „nabytá“ zajištění neúčinnými v rovině práva hmotného (nedovoluje jejich prosazení ani mimo rámec insolvenčního řízení). Závěr, podle kterého věřitel nenabyl právo na uspokojení přihlašované pohledávky v insolvenčním řízení ze zajištění, jestliže rozhodnutí soudu, jímž toto zajištění vzniklo (rozhodnutí o nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech náležejících do majetkové podstaty dlužníka) nabylo právní moci poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, by se ovšem nezměnil, ani kdyby úpadek dlužníka byl řešen jinak než konkursem.

40. Od výše uvedených závěrů nemá Nejvyšší soud důvod se jakkoliv odchylovat, lze je plně využít i pro účely posouzení zcela hypotetické situace nastíněné obviněným (která však reálně nenastala), a sice že by jménem zvýhodněného věřitele využil zadržovacího práva k věcem umístěným na nemovitosti zvýhodněného věřitele coby pronajímatele. Zmíněné závěry se totiž plně uplatní i k (hypotetickému) zadržovacímu právu. Je nutno rozlišovat možnost zadržet věc dlužníka a založit tak

v rovině hmotného práva vznik zadržovacího práva k věci na straně jedné a existenci práva v insolvenčním řízení na přednostní oddělené uspokojení z výtěžku zpeněžení zadržené věci. Jak bylo vysvětleno výše, právo na oddělené uspokojení v insolvenčním řízení vzniká věřiteli jen tehdy, byl-li proces vzniku zajištění pohledávky dovršen předtím, než nastaly účinky § 109 odst. 1 písm. b) IZ. Nevzniká-li právo na oddělené uspokojení ani tehdy, je-li proces vzniku zajištění dovršen v průběhu insolvenčního řízení s účinky *ex tunc* (k okamžiku předcházejícímu nastolení účinků zahájení insolvenčního řízení), logicky nemůže právo na oddělené uspokojení ze zajištění vzniknout ani v případě, kdy celý proces vzniku zajištění (u zadržovacího práva jednorázové jednání věřitele spočívající v zadržení věci) proběhl až po vzniku účinků zahájení insolvenčního řízení.

41. Proto ani obrana obviněného hypotetickým skutkovým dějem, který by býval mohl z jeho vůle nastat, ale nenastal, by nemohla nic změnit na tom, že částka 340 000 Kč byla nerovnoměrně přenechána jedinému z více věřitelů na úkor ostatních, kteří by se i při zadržení věcí umístěných na pronajímané nemovitosti mohli z jejich výtěžku poměrně uspokojit (zvýhodněný věřitel by ohledně těchto věcí nebyl upřednostněným zajištěným věřitelem, protože k zajištění by došlo až v průběhu insolvenčního řízení).

42. Lze tak uzavřít, že zvýhodněným věřitelem ve smyslu § 223 odst. 1 tr. zákoníku může být i věřitel, kterému jinak svědčí zadržovací právo (např. podle § 2234 o. z.), avšak v důsledku účinku zahájení insolvenčního řízení podle § 109 odst. 1 písm. b) IZ mu nevznikne právo na uspokojení ze zajištění v insolvenčním řízení z této zadržené věci, nemůže tak být přednostně uspokojen na úkor jiných věřitelů (a to ani ve výši odpovídající hodnotě věcí, které by jinak mohl zadržet).

43. Nejvyšší soud z uvedených důvodů považuje ty dovolací námitky, které odpovídaly uplatněnému dovolacímu důvodu, za zjevně neopodstatněné a zároveň zcela souhlasí se závěry soudů nižších stupňů, že obviněný svým jednáním naplnil všechny zákonné znaky skutkové podstaty přečinu zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1 tr. zákoníku.

44. Lze tak uzavřít, že soudy nižších stupňů se věcí řádně zabývaly, provedly v potřebném rozsahu dokazování, aby na jeho základě mohly učinit skutkové závěry, které našly odraz v tzv. skutkové větě odsuzujícího rozsudku soudu druhého stupně. Své hodnotící úvahy soudy nižších stupňů pečlivě vyložily v odůvodnění svých rozhodnutí, přičemž se nijak neodchýlily od výsledků dokazování, v rámci hodnocení jednotlivých důkazů nedošlo ze strany soudů k deformaci jejich obsahu a závěr o pachatelství obviněného vychází z logického vyhodnocení všech ve věci opatřených a v hlavním líčení provedených důkazních prostředků. V tomto směru lze odkázat na příslušné pasáže odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně (zejména str. 9-10) i druhého stupně (zejména str. 4-7).

V.

Závěrečné shrnutí

45. Vzhledem ke všem shora zmíněným důvodům Nejvyšší soud dovolání obviněného M. H. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné. Protože Nejvyšší soud rozhodl o odmítnutí dovolání podle § 265i tr. ř., mohl tak učinit v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.